

Хальмг танггьчин эрдм-сургуулин отдел
Багшнрин медрл бодлуулгьнә институт

Цс (К2лм)

Э К Л Ц Ш К О Л И Н
Х А Л Ъ М Г К Е Л Н Ә
П Р О Г Р А М М

1957-58 сургуулин джил.

Хальмг танггьчин эрдм-сургуулин
отдел батрав

Элст. 1957 дж.

Г А Р Г

1. Хальмг келнэ программ	3
2. Учебный план	16
3. Грамматикин терминс	18

Илүүдэл хэргийн
Государственный музей
исследования и реставрации
Сельскохозяйственного института
в Улан-Удэ

1-гч класс

Джилин түрүн өрäl
УЗГЛЛ ДАСХХИН ӨМН ЦАГ

(24 час.).

Олн зүсн чинр-утхарн төгссн зургуд хäläдж, тер зургудар үзглл эклдж дастл куүндвр кедж, амар келлгь өргджүллгьн.

Амн үгär күүндвр кедж, сургъульчириг зәнъглä, үглä, ниилврлä болн äälä таньдуллгьн.

Кесн күүндврäсн иш авч, зәнъглä болн ниилврлä амн үгär таньдулхларн, тер зәнъг болн ниилврäсн гол (эгшг болн хадвр) äс салгьдж медүллгьн.

Дамшлт кедж, сургъульчирин гариг бичлгьнд белддж дасхлгьн (ик болн бичкн гар үзгүдин äнъгсиг бичдгиг дасхлгьн).

УЗГЛЛ ДАСХХ ЦАГ

Умшлгьн болн келлгь өргджүллгьн.

Амн үгин келлгьнäс зәнъг салгьлгьн. Зәнъгиг үгмүдär, үгмүдиг ниилврмүдär болн ä болгьнар салгьлгьн. Ä болгьниг ниилврмүдär болн үгмүдär негдүллгьн. Келлгьнä гол ääсиг меддж даслгьн. (эгшг äс, хату болн джөөлн äс); тедниг үзгүдär темдгллгьн.

Узгүдäс болн ниилврмүдäс үгмүд бүрдäлгьн (ä болгьнар йилгьäд медчкнä хөөн үгмүд умшлгьн: а) шуд, хärү болн бүтү ниилврмүдäс бүрдсиг, б) хату болн джөөлн хадврмуд орлцсн ниилврмүдтä үгмүдиг, в) олн хадвр үзгүд зерглдäд харгьсн ниилвртä үгмүдиг г) удан эгшгүд орлцсн үгмүдиг, д) бичсн цагт темдглдго, тодрха бишär сонъсгддг

эгшг үзгүд орлицн үгмүдиг. Амр бички текстиг сонъсхдж, меддж, джөөләр (төвшүнәр) боли чикәр ниилврмүдәрнь умшлгън. Цег деер түдлт боли сургч темдг деер (сурврин учрар) айлт кедж умшлгън. Сургъулин дегтрмүдт барлгдсн гар бичгиг умшлгън. Умшсн зәнъгсәр, рассказар, хәләсн зургудар тәвсн сурврмудт сандж чик хәрү өглгън. Багштагъан йилгъснә хөөн, шүлгүдиг чееджәр даслгън, тедниг хурц сәәхнәр умшлгън. Умшсн рассказмудиг багшин сурврмудар эврәннь үгәр келлгън. Тууль келлгън.

Бичлгън (86 ч)

Бичлгън келлтлә сольгддго угмүдиг боли ним үгмүдәс бүрдсн зәнъгсиг умшдж бичүллгън. Гар боли бар бичгәр барлгдсн үгмүдиг боли зәнъгсиг доскагъас, дегтрәс буулгъдж бичлгън.

ДЖИЛИН ХОЙРДГЧ ӨРӘЛ.

Умшлгън боли келлгъ өргджүллгън.

Амр бички текстиг утхинь меддж, чикәр (үгмүд хаджилгълго, үгмүд боли үгин ниилврмүд давтлгън угагъар), төвшүнәр, тодрхагъар, зөвәр чанъгъар умшлгън.

Бүрдәцәр амр үгмүдиг ниилврмүдәрнь салгълго төвшүнәр умшлгънд орлгън. Угмүдин хөөт үгиг дахджах үгмүдәснъ салу умшлгън. Нүүрин чилгсиг нииджәх үгмүдтәгъинь салгълго умшлгън.

Багшин тәвсн сурврт хәрү болм зәнъг салгъдж гаргъхин кергт әмтин амр бичг дотран умшлгън.

Умшснәннь чинр-утхинь сәәнәр медхд чикәр олзлдж келхд үгмүд боли келгдлгъиг цәәлгългън. Умшсна чинр-утхарнь тәвгдсн сурврмудт кутц хәрү өглгън. Умшсна учр-утхас, түдлгънә темдгүд дахулдж, (цег, сургч боли хәәкргч темдгүд) түдлт боли айлт келгън. Шүлгүдиг чееджәр хурц сәәхнәр (багшта белдснә хөөн) умшлгън. Умшчксн учр-утхарн амр рассказмудиг эврәннь үгәр келл-

гын. Зургин учр-утхиг (багшин сурврар) медүлдж келлгын. Тууль келлгын.

Орчлнь, цагин бääдл шинджлсән цөн үгәр келлгын. Багшин дөнъгәр ном-сургьюлин болн наадна тускар цөн үгәр келлгын.

ГРАММАТИК БОЛН ЧИКÄР БИЧЛГЪН

Келлгъ öргджүллгын.

1. Зәнъглä эклäd таньлдлгын. Келлгынäs зәнъг салгъдж чадлгын, кенä, эс гидж ююна тускар зәнъгд келгдджähиг темдгллгын. Зәнъгин чилгчд цег тавлгын. Зәнъгин эклцд ик үзг бичлгын.

(6 час.)

Зәнъгиг үгмүдär салгългын. Кен? юн? ямаран? ю кеджәнä, ю кецхәнä? — гидг сурврмудт хärү öгдг үгмүд.

(6 час.)

Күүнä нерид, öвкин нерид болн адусна шишлнь нерид ик үзг бичлгын.

(4 час.)

2. Угиг ниилврär салгългын. Угиг ниилврär тасллгын.

(4 час.)

3. Эгшг болн хадвр äс. Äаг үгäс салгъдж чадлгын, зәнъгд эгшгиг болн хадвриг олдж чадлгын. Удан болн ахр эгшгүдлä таньлдуллгын. Бичсн цагтан удан болн ахр эгшгүдиг цасн — цаасн, тосн — тоосн-гисн үгмүдт эндүрл уга бичлгын.

(6 час.)

Хату болн джööлн хадврмудиг йилгъдж чадлгын.

Э, Е, Я, Ю, Е, Й олзлдж чадлгын. (час.)

Öмн даран болн ар дарана эгшгүд болн тедниг йилгългын.

Келлтäs бичлгъярни эс онъгдардг үгмүдиг бичлгын.

Джөөли темдгиг үгин дунд боли үгин чилгчд бичлгн (суль, альмн, хань, ханьта, заль, зальта.).

(4 час.)

Б боли В үзгүдиг үгин түрүнд, дунд боли үгин чилгчд олзллгн. Г боли ГЪ үзгүдиг олзллгн. Угин түрүнд Г боли ГЪ үзгүдиг ганцхн Г үзгәр темдгллгн (гер, гар). Угин дунд боли үгин чилгчд Г, ГЪ үзгүдиг бичлгн (цагъан — цегән; уга — угъа; авг — авгъ).

Н боли НЪ үзгүдиг үгин дунд боли үгин чилгчд олзллгн (цан — цанъ; күрн — күрнъ; хонх — хонъх). НЪ, Г үзгүдиг негдүлдж бичлгн (анъ — анъгин; көвнъ — көвнъгин). (час.)

4. Сурсн сурврт бүкл зәнъгәр хәрү өглгн. (Тиим зәнъгсиг джилин эргцд бичхмн). Олар негддж ухалдж нәәрүлгн (сочинение) боли нәәрүлдж бичлгн. (изложение).

(12 час.)

5. Джилин эргцд дассан давтлгн.

(6 час.)

6. Бичхд күчр боли талин келнәс орсн үгмүд джилин эргцд дасдж медлгн: тәрән, эндр, кирү, тавүр, таава, бүшкүр, бүшмүд, бүчр, бүдүн, өцклдүр, күмсг, эрвәкә, сургъульч, багш, көдлмшч, хувцн, хавст, агъурцг, гу, тарвс, галун, арат, алх, хорха, махла, бүлүр, биллүр, илүр, танъгъч, мәнъгрсн, наадгъа, йөрәл, йорал, йир, йосн, йовдл, шилч, туульч, аюл, дөнъ, көвнъ, савнъ, килнъ, енъ, анъ, анъгуч, тенъгс, нугъсн, кенъкрг.

Талин келнәс орсн үгмүд бичлгн.

Завод, карандаш, класс, колхоз, коньки, пенал, пионер, перо, пилот, кирпич, телефон, ручк, фабрик, ферм, машин, плащ, чернильниц, стол, стул, школ, доск, каток, вожатый, гараж, журнал, ёлк, самолёт, щётк, лыж.

II КЛАСС

Умшлгън болн келлгъ өргджүллгън.

Сургъульчирт медгдг туульс, теджг шүлгүд, шүлгүд, статьяс болн рассказмуд меддж чикәр, хурц-сәәхнәр, төвшүнәр, сонъсхдж умшлгън.

Давтад умшхд, умшсан келдж өглгънд багшин тәвси сурврмудт хәрү өгхд белдхин кергт бәәх рассказмуд дотран умшлгън, Умшсаннь чинр-утхинь медхд, келлгънд чикәр олзлхд үгмүдиг, келгдлгъиг цәәлгългън.

Умшсна учр-утхас иштәгъәр тәвси сурврмудт күтц хәрү өглгън.

1. Багшин кесн зурагъар рассказин хүвмүдиг салгългън. 2) Багштагъан йилгъдж медснә хөөн рассказин хүвмүдт нер өглгън.

Багштагъан белснә хөөн статьяс болн художественн произведенмүдиг хурц-сәәхнәр умшлгън: Умшсна учр-утхас иштәгъәр үгмүдт логическ ударлт, түдлт, айлт (шуд келлгъ) олдж чикәр умшлгън. Шүлгүдиг болн теджг шүлгүдиг чееджәр хурц-сәәхнәр умшлгън.

Зурагъар, эс гихлә зура угагъар рассказмүдиг, статьясиг, эс гихлә теднә хүвмүдиг учр-утхарнь меддж, хурц-сәәхнәр келдж өглгън. Зург хәләгъад (багшин сурврмудар) болн сурврмуд угагъар келдж өглгън. Тууль келлгън.

Умшчкесн рассказмудин болн статьясин учр-утхас иштәгъәр зург хәләгъад, амн үгәр (багшин өгсн зурагъар) рассказ бүрдәлгън. Багшин өгсн зурагъар (көдлмшин, эврәннь кедг керг үүлдврәс, орчлнъгин шинджәс) бийин бәәдләс болн эргнтк джиргълин бәәдләс шинджлдж амн үгәр рассказмуд бүрдәлгън.

ГРАММАТИК БОЛН БИЧЛГЪН.

Келлгъ өргджүллгън.

1. Зәнъгин тускар, эшг, хадвр үзгүдин тускар 1-гч класст дассан давтлгън болн Э, Е, Я, Ю, И, Ъ,

Б, В, Г, ГЪ, НЪ үзгүдиг олзлггн.

(6 час.)

2. Ас болн үзгүд. Хальмг алфавит медлггн. Омн, ар дарана эгшгүд. Удан эгшгүд болн теднә зокал. Эгшүдин таарлтиг меддж бичлггн.

3. Юмна нерд темдглгч үгмүд (юмна нерд, ургълтин, малин, күүна болн орчлнъгин бәәдл темдглгч үгмүд). Тиим үгмүдт кен? юн? кениг? ююг? — гидг сурврмуд тәвлггн.

Юмна нерд тоогъар хүврәлггн.

Балгъсна, селәнә, уульнцин, голмудин нердиг ик үзгәр эклдж бичлггн.

Хөөт үгмүд болн тедниг чикәр бичлггн.

Талин келнәс орсн үгмүд (8 час.)

Уүлдвр медүлгч үгмүд. Тиим үгмүдт — ю кеджәнә? ю кеджәцхәнә? ю келә? — гидг сурврмуд тәвлггн. (4 час.)

Юмна чинр медүлгч үгмүд. Тиим үгмүдт яма-ран? — гидг сурвр тәвлггн. (4 час.)

Нег унъгта үгмуд.

(2 час.)

4. Дуута болн дүла хадвр үзгүд. Тедниг бичлггнә зокал (цог — цогас; церг — цергин; нутг — нутгин). (5 час.)

5. Алнъгтрулгч эгшг үзгүд болн теднә зокал (гурви, зуг горви биш; умш, зуг омш биш).

(4 час.)

6. Хату болн джөөлн хадвр үзгүд (4 час.)

7. Хату болн джөөлн темдгүд. Тедниг олзлдж бичлггн.

Хадврмудин джөөлрлггн я, ю үзгүдәр темдглггн (сургьюляр — сургьюлюр).

8. Давхр үзгүд болн теднә зокал.

(үнн, үлдд, малла, батта, класс, коммун).

(2 час)

9. Зәнъгин туск медрл.

Кен? юн? ю кеджәнә? ю кеджәцхәнә? ю

к'елä? ю кецхälä? ямаран?—гидг сурврмуд тäвдж,
үгин холва медлгын.

Багшин сурсн сурврт бичдж, күтц хärү өг-
лгын. (6 час).

10. Нег зург болн оln зург чигн хäläг'äd,
ик биш бичкн рассказ бүрдäдж бичлгын. Тер
рассказд дассн зокал болн медлг үгмүд орулдж
олзллгын. Багшин өгсн зураг'ар, түрүлäd бел-
двр, күүндвр кедж, орх үгмүд болн теднä зокал
цäälг'äдж медчкäd, эврәннь үзсн, сон'ссн, кесн
дамшлтас бас ик биш бичкн рассказ бичлгын.

Умшсн рассказас түрүлäd орх үгмүднн чинр,
зокал медчкäd, багшин өгсн зураг'ар нäärүлг'ь
бичлгын.

Багшин гардврар орчлн'гнн бäädлнг шиндж-
лдж, 4-5 зән'г орулдж, ахр бичг бүрдälгын.
(Долан хонгт нег дäкдж, джилдän 30 час)

12. Сург'улин джилнн чилгчär дассан давт-
лгын. (4 час).

13. Бичхт күчр болн талин келнäs орсн үг-
мүд джилнн эргцд дасдж бичлгын.

Секäd (сäкäd биш), дакад, ниднн, хöөн (хоонь
биш), толг'а (толга биш), салькн (сälкн биш),
гергн (гергын биш), цаг'ан, хааг'ул, унгын,
тог'рун, зорг'сн, он'г'ц, äн'г, серглн'ь, бääшн'ь,
көндлн'ь, дүүджн'ь, ишклн'ь, арслн'ь, мөн'гн, ва-
ленк, газет, кастрюль, корзин, костер, лагерь,
столиц, суббот, тарелк, трактор, четверг, поне-
дельник, вторник, среда, воскресений.

III класс.

УМШЛГЫН БОЛН КЕЛЛГЬ ÖРГДЖÜЛЛГЫН

Учр-утхарн болн келärн сäänär медгдг худо-
жественн произведеньмүдиг, тууджин, географин,
естествознанä туск статьясмудиг медцж чикär,
хурц-сäänär, тöвшүнär сон'схдж умшлгын,

Учр-утхинь йилг'äдж медтхä гисн багшин

даалгъвриг кўцāхд болн давтад умшхд, щинāс келдж ъгхд белдхин кергт дотран умшлгън.

Умшджах художественн произведеньмўдин, тууджин, географин, естествознанā туск статьясмудин учр-утхинь сāнār медхд келнд харгьдг ўгмўд болн келгдлгъиг чикār олзлхиг цāлгьдг ъглгън (теджār бичси ўгмўдиг, āдлцлгъиг). Умшснаниъ гол учр-утхинь йилгългън болн амн ўгār келдж ъглгън. Умшси произведеньмўдт орлцси āмтиг эндўрлго заадж, теднā кўцāджāх керг-ўўл медлгън.

Багштагъан учр-утхинь йилгъснā хѡбн бички амр-рассказмудиг, теджг шўлгўдиг болн статьясмудиг хўвмўдār хувадж, хўв болгънд нер ъглгън.

Багштагъан йилгъчкснā хѡбн художественн произведеньмўдиг болн статьясиг хурц-сāнār умшлгън. Умшси цагтан, умшснас иштāгъār логическ ударлт, тўдлт, айлт келгън. Теджг шўлгўд болн шўлгўд чееджār хурц-сāнār умшлгън.

Зурагъар, зура угагъар бўкл рассказмудиг, статьясиг болн теднāс шўўгъāд чигн учр-утхтагъар хурц-сāнār келдж ъглгън.

Сургъульчнрин эргндк джиргълās, теднā шинджās, экскурсас болн биисиниъ бāасн бāадлās умшснла āдл тѡрмўдиг орулдж рассказмуд амн ўгār бўрдāлгън.

Грамматик болн чикār бичлгън

КЕЛЛГЪ ӨРГДЖЎЛЛГЪН

1. Ўзг болн āгъин тускар хойрдгч класст лассан давтлгън. (6 час).

2. Зāнъг. Зāнъгин гол мѡчмўд: нерлгч болн келгч. Зāнъгин нѡкцл мѡчмўд хоорндк холва. Зāнъгин чилгчд тāvгдг цег болн сургч темдг. Дарандан бāāх нег зўсн мѡч ўгмўдин хоорнд цеглгч тāvлгън. (8 час).

3. Үгин бүрдэц. Үгин унь, залгълт (суффикс) боли үгин чилгч. Залгълтар дамджлж нег уньгта үгмүд бүрдэлгн.

Хасгден давхр үгмүд боли тедниг бичлгнйя зокал. (8 час).

4. Бяалгнйя нернй боли үүлдврн туск түрүн медрл.

Кен? юн?—гидг сурврмудт хэрү өгдг бяалгнйя нерд.

Бяалгнйя нердин то. Чинрлгч нерн.

Үүлдврн цаг: ода, өнъгрсн, ирх цагмуд.

(8 час).

5. Бяалгнйя нерн.

Эврй нерн. Эврй нерид ик үзгүд бичлгн. Бяалгнйя нернй негдгч баг киисквр (и—гидг үзгяр чилдг үгмүд). Падежмүдин чилгч бичлгнйя зокал.

Бяалгнйя нернй хойрдгч баг киисквр (хадвр үзгяр чилдг үгмүд). Падежмүдин чилгч бичлгнйя зокал.

Бяалгнйя нернй гурвдгч баг киисквр (эгшиг үзгяр чилдг үгмүд: ноха, зо). Падежмүдин чилгч бичлгнйя зокал. Бяалгнйя нериг оln тоогъар киисклгн боли теднй чилгч бичлгнйя зокал. (15 час).

6. Талин келнйс орсн үгмүд боли теднй зокал. (6 час).

7. Нег зург боли оln зург чигн хялэгъад, ик биш бички рассказ бүрдэдж бичлгн. Багшин гардврар кесн зурагъар, түрүлэд белдвр кедж, рассказин чинр, рассказд орх үгмүдин боли теднй зокал медчкэд, эврәннй үзсн, сонъссн, кесн дамшлтас бас ик биш бички рассказ бичлгн. Чикяр бичлгнйя белдвр кедж, орчлнъгин бяаллиг шинджлсйн 4—6 зәнъгяр бүрдэдж бичлгн. Үмшсн рассказд багшин гардврар зура кедж, тер рассказин чинр-утх нээрүмж бичлгн. (Долан хонгт нег дакдж, джилдн 30 час).

8. Сургъулин джилли чилгчӑр дассан давтлгӑн. •
(8 час).

9. Бичхд кӑчр боли талин келнӑс орси ӱгмӱд джилли эргид дасдж бичлгӑн: уут, ууд, амха, ӱмси, гурви, гурвлгӑ, суми, гурвджди, хурвч, хува, нульмси, ӱвл, ӱмкӑ, ӱмси, ӱмкӑрси, ӱнтӑ, уутъхи, хурсх, оньс, оньдин, ӱӱмӑ, ӱӱмси, ӱмсх, (хувц), ӱмсх (кӱ), богширгӑа, туньгрцг, даальнь, аньгӑр, багаж, билет, вагон, веялк, аптек, вокзал, клевер, коллекций, комбайн, коммунист, компас, метро, минут, театр, шофер, экскурсий.

IV-гч класс.

УМШЛГӑН БОЛН КӐЛЛГӑ ОРГДЖӱЛЛГӑН

Художественн произведеньмӱдиг боли тууджин, географин боли естествознанӑ учр-утхта статьясмудиг хурц-сӑахнӑр меддж, хурдар умшлгӑн.

Умшджах произведенӑ учр-утх медх боли келнӑ тускар йилгӑх, тедид зура кехин тускар оли зӱси даалгӑси багшин даалгӑвриг дотран умшад кӱцӑлгӑн.

Умшсаннь учр-утхинь йилгӑдж медснӑ харгъцулдж ӱгмӱдиг боли келлтиг чикӑр олзлгӑн, тедидиг цӑӑлгӑдж ӱглгӑн: научн терминмӱдиг, тодрха сӑн цӑӑлгӑлтиг, бичлгӑӑрн ӑдл, учр-утхарн оньгстан(синоним) ӱгмӱдиг. ӱлгӑрмӱдӑр батлгдси умшчксна учр-утхинь йилгӑдж медхин тускар тӑвси сурврмудт хӑрӱ ӱглгӑн. Умшснас гол сана йилгӑдж гаргӑлгӑн. Тогтлгӑрн амр рассказмудт, статьясмудт эврӑн амр зура келгӑн.

Учр-утхарн, келӑрн амр произведеньмӱдиг хурц-сӑӑнӑр давтдж умшлгӑн. Художественн прозин тасрхасиг, теджг шӱлгсиг боли шӱлгӱдиг чееджӑр хурц-сӑӑнӑр умшлгӑн. Умшсан ахар боли тодрхагӑр келдж ӱглгӑн. Дӱньг уга-

гъар эврән кесн зурагъарн умшсан келдж өглгън. Класст умшхин төлә бәädг дегтрмүдт харгъдг оln зүсн ним художественн произведенмүдиг йилгъдж медлгън: рассказмудиг, тәäлвртä тульмудиг, туульсиг, теджг шүлгүдиг, үлгүрмүдиг.

• Грамматик болн чикәр бичлгън

КЕЛЛГЪ ÖРГДЖҮЛЛГЪН

1. III-гч класст дассан давтлгън:нерлгч, келгч болн үгин бүрдäц. (4 час)

Келлгънä хүвин туск түрүн медрл:бäälгънä нерн, чинрлгч нерн, үүлдвр. (2 час).

Бäälгънä нернä тускар III-гч класст дассан давтлгън. (6 час).

2. Чинрлгч нерн. Чинрлгч нерн чинрärн хувагдлгън. Чинрлгч нернä бүрдлгън. Падежмүдär, тоогъар, чинрлгч нернä эс хүврлгън. (12 час).

Талин келнäs орсн чинрлгч нерд болн тедниг бичлгънä зокал. (2 час).

3. Орч нерн. Орч нернä падежär хүврлгън болн тедниг бичлгънä зокал. (6 час).

4. Уүлдвр. Цагар, нүүрär болн тоогъар үүлдврин хүврлгън. Талин келнäs орсн үгмүдäs үүлдвр бүрдäлгън. Уүлдврин оln зүсн янз. (15 час).

5. Наречий (түрүн медрл). Эрки наречсинь бичлгънä зокал. (4 час).

6. Хүвс (бурушагч хүвс).

7. Зәнъг. Зәнъгин чилгчд түдлгънä темдг тавлгън: цег, сургч темдг, хäакргч темдг.

Зәнъгин гол мөчмүд: нерлгч, келгч.

Заньгин нөкцл мөчмүд. Тер нөкцл мөчмүдиг кениг, ююг, кенä, ююна гидг болн нань чигн сурврмуд тавдж йилгьлгьн (немлт). Ямаран, кенä, ююна гидг сурвр тавлгьн (цайлгьлт). Ягьад? хама? хамаран? хамагьас? кезä? — гидж сурврмуд тавдж уршг үгмүд медлгьн.

Заньгин нег зүсн мөчмүд. Бяйлгьнä нерär болн үүлдврär келгдсн нег зүсн мөчмүд. Нег зүсн мөчмүд холва угагьар болн холвагьар дамдж негдлгьн. Нег зүсн мөчмүд негдүлдг холвас: боли, зуг, хärнь.

Заньгин нег зүсн мөчмүд дахулдж тавдг цеглгч.

Амр болн давхр заньгс. Хойр амр заньсäs тогтсн давхр заньг. Давхр заньгд цеглгч тавлгьн Шуд келлгьнд кавычке тавлгьн болн теднä öмн койр цег тавлгьн.

Шуд келлгьнд ик үзг бичлгьн,

(12 час).

8. Эргмд бääh джиргьлин бäядлäs эврän зура кедж ик биш, бичкн рассказ бүрдäдж бичлгьн.

Эрсин газетд заметк бичдж чадлгьн. Бичг бичдж чадлгьн

Умшсн рассказмудас, эс гидж теднä тасрхагьас, эврän зура кедж, теднä учр—утхиг бичдж чадлгьн.

(Долан хонгт нег дакдж, джилдän

20 час).

9. Джилин эргцл дассан сургьули джилин чилгчär давтлгьн.

(10 час).

10. Бичхд күчр боли талин келнäs орсн үгмүд: маля, буудя, ханядн, хурнясн, халюн, сольх, солюлх, арвгьр, сарвгьр, аньглх, маньгна, таньгна, орчлнь, ногтта, унтти, үни, öссн, келlä, ясерулгьн, дөнъннä, заньнна, тенъннä.

Орден, клуб, совет, час, тетрадь, автомобиль, агроном, бензин, библиотек, инженер, килограмм, километр, командир, комсомолец, октябрьск революций, социализм, станок, телеграмм, патефон, телевизор, комбайн, коммунизм.

ДОЛАН ХОНГА ЧАСМУДИГ ХУВАЛГЪН

1-гч класс.

1-гч болн II-гч дөрвнэ (221).

Түрүн эклц умшлгъиг болн бичлгъиг дас-
лгън.

III-гч болн IV-гч дөрвнэ.

Умшлгън	4 час.
Грамматик болн чикәр бичлгън	4 час.
Цеврәр бичлгъ даслгън	час.

II-гч класс.

Умшлгън	2 час.
Грамматик болн чикәр бичлгън	2,5 час.
Цеврәр бичлгъ даслгън	1/2 час.

III-гч класс

Умшгън	2 час.
Грамматик болн чикәр бичлгън	2,5 час.
Цеврәр бичлгъ даслгън.	1/2 час.

IV-гч класс.

Умшлгън	1 1/3 час.
Грамматик болн чикәр бичлгън	2 2/3 час.

Учебный план начальной, семилетней и средней

№ п-п		Количество	
		1	2
1.	Калмыцкий язык и литература	14/8	5
2.	Русский язык и литература,	0/7	10
3.	Математика	6	6
4.	История	—	—
5.	Конституция	—	—
6.	География	—	—
7.	Биология	—	—
8.	Физика	—	—
9.	Астрономия	—	—
10.	Химия	—	—
11.	Психология	—	—
12.	Иностранный язык	—	—
13.	Физическая подготовка	2/1	1
14.	Рисование	1	1
15.	Черчение	—	—
16.	Пение	1	1
17.	Труд и практические занятия	1	1
18.	Практ. по сельск. х-ву маш. электех.	—	—
19.	Проведение экскурсий. в год	—	—
ИТОГО;		25	25

Примечание: В смешанных классах на прохождение в II—IV кл. по 3 ч., в V—VII по 2 ч.

калмыцкой школы на 1957—1958 учебн. год

часов в неделю по классам								Всего часов в неделю
3	4	5	6	7	8	9	10	
5	4	4	5	3	—	—	—	37
10	7	10	8	6	8/7	6	6	74
6	6	6	6	6	6	6	6	60
—	2	2	2	2	4	4	4	20
—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	2	3	2	2	2/3	3	—	14.5
—	2	2	2	2	2	1	—	11
—	—	—	2	3	3	4	5/4	16.5
—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	2	2	3	3/4	10.5
—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	2	2	2	2	2	2	12
1	1	2	2	2	2	2	2	16.5
1	1	1	1	—	—	—	—	6
—	—	—	—	1	1	1	1	4
1	1	—	—	—	—	—	—	4
1	1	1	1	2	—	—	—	8
—	—	—	—	—	2	2	2	6
—	—	—	—	—	—	—	—	188
25	27	33	33	33	34	34	34	303

-51888/2

калмыцкого языка отводится в VIII—X классах по 1 ч.

ИЗДАТЕЛЬСТВО КНИЖНОГО ИНСТИТУТА ГИМУНАЛЬНЫХ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО ЦЕНТРА

17

ГРАММАТИКИН ТЕРМИНС.

айлт	—интонация
алнѣгтрдг эгшгүд	—сомнительные гласные
амр немлт	—простое дополнение
амр кишсквр	—простое склонение
амр делгрнѣгү биш зәнѣг	—простое нераспространенное предложение
алфавит	—алфавит
амар келлгн	—устная речь
амар келлгѣ бргджүл- лгн	—развитие устной речи
аш	—вывод
ä	—звук
бäälгнä нерн	—имя существительное
бнй цäälгѣлт	—притяжательное определение
бнй кишсквр	—личное склонение
бичмр келлгн	—письменная речь
буулгѣдж бичлгн	—списывание
гар бичмр шрифт	—рукописный шрифт
бар шрифт	—печатный шрифт
бүтү ниилвр	—закрытый слог
дотран умшлгн	—чтение про себя
гөрвкүлдж татлгн	—волнистая черта
грамматическ йилгѣлт	—грамматический разбор
герин даалгѣвр	—домашнее задание
гол мбчмүд	—главные члены
гол зәнѣг	—главное предложение
лжбблн темдг	—мягкий знак
делгрнѣгү зәнѣг	—распространенное предложение
давхр зүүцл зәнѣг	—сложно—сочиненное предложение
делгрнѣгү эрги	—распространенный оборот

дѹнѣгцѹллгѣнѧ делгр- нѣгѹ уршг	—распространенное обстоятельство срав- нения
дахуль	—приложение
дуудвр	—обращение
дѹнѣгч (кѹтч) ѹѹлдвр	—вспомогательный глагол
дамшлгѣн	—упражнение
давхр киисквр	—двойное склонение
дѹлѧ хадвр	—глухой согласный
дуута хадвр	—звонкий согласный
давхр ѹгмѹд	—сложные слова
дара	—порядок
диктант (бичлгѣн)	—диктант
давхр хадврмуд	—удвоенные согласные
зокал	—правило
залгѣлт (суффикс)	—суффикс
заллт	—управление
зѧнѣгин йилгѣлт	—разбор предложения
зѹѹцл холва	—сочинительная связь
зѹвин уршг	—обстоятельство условия
зург ѹзѹллгѣн	—иллюстрация
закгч янзта ѹѹлдвр	—повелительное на- клонение глагола
заагч орч нерн	—указательное место- имение
йилгѣлт	—разбор
цѧйлгѣгч орч нерн	—определятельное ме- стоимение
ил ниилвр	—открытый слог
келгдлгѣн	—выражение
кѹтлгч	—подчиняющий
кѹтлѹлгч	—подчиняющийся
кѹтлвр холва	—подчинительная связь
келгч	—сказуемое
киисквр	—склонение
киизнѣг падеж	—косвенный падеж

кѹцл	— цель
кѹлѹх янзта ѹѹлдвр	— побудительное наклонение глагола
келлгън	— речь
келлгънѧ лавта эргц	— действительный оборот речи
кавычкѫ	— кавычки
келлгънѧ хѹвс	— части речи
келлт	— произношение
киискврин баг	— группа склонения
Меддж умшлгън	— сознательное чтение
нѹр	— лицо
немр ѹѹлдвр	— деепричастие
нерн цѧѧлгълт	— предметное определение
негдлт	— примыкание
немлт	— дополнение
нѹкцл мѹчмѹд	— второстепенные члены
нерлгч	— подлежащее
нег зѹсн мѹчмѹд	— однородные члены
нерѧдгч зѧнъг	— назывное предложение
нѹрго зѧнъг	— безличное предложение
ниилѹлгч немр ѹѹлдвр	— соединительное деепричастие
ниилѹ немр ѹѹлдвр	— слитное деепричастие
ниилвр	— слог
нѹр орч нерн	— личное местоимение
нас медѹлгч то	— возрастное числительное
нег унъгта ѹгмѹд	— родственные слова
орм медѹлгч уршг	— обстоятельство места
орч нерн	— местоимение

орц үгмүд	— вводные слова
орулгъш	— вставка
падеж	— падеж
санан	— мысль
цеглгч	— заятая
сургч темдг	— вопросительный знак
сүур	— основа
сургч орч нерн	— вопросительное местоимение
саглт бичүүлгън (диктант)	— предупредительный диктант
сонъсхвр бичүүлгън (диктант)	— слуховой диктант
тогтх	— состоять
таарлт	— согласование
келгч зәнъг	— повествовательное предложение
түдлгънә темдг	— знак препинания
тогтсн немлт	— составное дополнение
тогтсн үүлдвр келгч	— составное глагольное сказуемое
тогтсн нерлгч	— составное подлежащее
таслгч янзта үүлдвр	— изъявительное наклонение глагола
товчлгч үгмүд	— обобщающие слова
тоолгч нерн	— числительное
тоолгч цәәлгълт	— количественное определение
татасн	— тире
татасн ахр	— дефис
татасар темдгллгън	— подчеркнуть
таслдж татлгън	— подчеркнуть отрывисто
түдлт	— пауза
төвшүнәр умшлгън	— плавное чтение
теджг шүлг (хөк-рллгън)	— басня

таслвр	— перенос
унъг	— корень
учр	— причина
ударлт	— ударение
уршг	— обстоятельство
ухалт (диктант) бичүл- лгън	— творческий диктант
умшдж бичүллгън	— диктовка
үлмә зәнъг	— придаточное предло- жение
үгин холва	— связь слова
үүлдвр медүлгч уршг	— обстоятельство обра- за действия
үгмүдин дара	— порядков слов
үлгүр	— пример
үгин бурдәц	— состав слова
үгин кәдлмш	— словарная работа
үзг бичлгън	— письмо букв
үзгин әнъгс	— элементы букв
үүлдвр чинрлгч	— причастие
хүвс	— частицы
хойр цег	— двоеточие
хәәкргч темдг	— восклицательный знак
холва	— союз
холва үгмүд	— союзные слова
хәрлт уршг	— уступительное обсто- тельство
хәбт үг	— послелог
хувагч невр үүлдвр	— разделительное дееп- ричастие
хату темдг	— твердый знак
хадвр үзг	— согласная буква
хувалгч тоолгч нерн	— разделительные чи- слительное
хасгч тоолгч нерн	— ограничительное чи- слительное
хүврлт	— спряжение

хәләвр(диктант) бичлгън	—зрительный диктант
сән тодрхагъар умш- лгън	—выразительное чтение
хурдар умшлгън	—беглое чтение
(түргәр, шулугъар)	
цуглулгч	—собирательное
цегсәр темдгллгън	—подчеркнуть пункти- ром
цәәлгълт	—определение
цәәлгъвр үгмүд	—пояснительные слова
церглгч үгмүд	—служебные слова
цаг медүлгч уршг	—обстоятельство вре- мени
цег	—точка
эгшг	—гласные
эгшгүдин таарлт	—гармония гласных
эврә кишсквр	взвратное склонение
эс йнлгългдсн нүр	—неопределенно—лич- ное предложение
зәнъг	--оборот
эргц	собственное имя
эврә нерн	—прямая речь
шуд келлгън	—прилагательное
чинрлгч нерн	—качественное опре- деление
чинрлгч цәәлгълт	
чееджәр келх	—прочеть наизусть
чееджәр дасх	—выучить наизусть
чикәр умшлгън	—правильное чтение.
ухалдж нәәрүллгън	—сочинение
нәәрүлдж бичлгън	—изложение
янз	—образец

Редактор Очра У.

Элистинская областная типография, ул. Крупска № 5

заказ № 751

тираж 320